

سرویس سیاسی – حل مشکلات کشور در شرایط کنونی نیازمند تغییر رویکرد به مقوله حکمرانی است و باالگوهای قدیمی و منسوخ گذشته نمی‌توان بر مشکلات و چالش‌های جدید فائق آمد. این مهم در خصوص مسائل حوزه دیجیتال است، از اهمیت مضاعفی برخوردار است، چراکه سرعت تحولات در این حوزه نسبت به سایر حوزه‌ها پیشتر بوده و مدیریت آن‌ها اصطلاحاً به «دگر دیسی دیجیتال» در دولت آینده نیاز دارد.

انديشكده حكمرانی نرم و فناوری‌های نوین «حخان» با نگاه کارشناسی به این حوزه و شناخت چالش‌ها و مسائل آن از یک سو و اتخاذ رویکرد تحولی در حل مسائل از سوی دستگاه‌های پیشرو را تهیه کرده و در اختیار نامزدهای نهیمین انتخابات ریاست‌جمهوری قرار داده است. هفت اصلی که در این مطلب بدان اشاره شده، زیربنای رویکرد تحولی مورد نظر است و ۹ فرمانی که در مبنای این اصول هفت‌گانه پیشنهاد شده‌است، اولویت‌هایی است که اندیشکده مذکور با رنگ و بوی دیجیتال برای تحول کشور پیشنهاد داده است.

این بسته پیشنهادی به منظور حل چالش‌های این حوزه در ۹ مسئله انتخابات ریاست‌جمهوری پیشنهادی در این بسته سیاستی که برای حل چالش حوزه فضای مجازی و اقتصاد دیجیتال ارائه شده، براساس اصول مشخصی تدوین شده است. این اصول که بنیان راهبردهای پیشنهادی و حکمرانی فضای مجازی را تشکیل می‌دهند، به شرح زیر است:

اصل اول- نگاه پدیده انگارانه

مقابل رویکرد حوزه دیجیتال در مقابل رویکرد صرفاً تهدیدمحور یا فرصت محور

اصل دوم- رویکرد داده مبنا،

نقطه‌ن‌ومبیتی‌برشوداهدروسیاست- گذاری

اصل سوم- رویکرد نظارت

اصل چهارم- حاضر شدن دولت در قامت تنظیمگر و نه متولی و مجری

اصل پنجم- ایجاد فرصت برای حضور و مشارکت جدی بخش خصوصی

اصل ششم- پرهیز از تعدد نهادها در نظارت بر فعالین حوزه دیجیتال کشور

اصل هفتم- تعیض مثبت به نفع سکوهای داخلی در مقابل سکوهای خارجی

بر این اساس و با توجه به سرعت بالای تحولات در فناوری‌های حوزه دیجیتال و همچنین فرصتها و چالش- هایی که این تحولات در عرصه‌های گوناگون فردی و اجتماعی زندگی بشر به‌همراه دارند، ارائه الگوهای بومی حکمرانی نرم متناسب با اقتضانات جامعه ایرانی، نقش مهمی در اعتلای کشور ایفا میکند. سرعت و تاثیرات روزافزون تحولات مذکور به حدی است که هرگونه تنظیمگری در این عرصه را منوط به آگاهی از ملاحظات فعلی و پیامدهای ناظر به آینده کشور می- کند. به این ترتیب، ۹ فرمان دیجیتال پیشنهادی که از سوی رئیس جمهور نهم می‌تواند در راستای حکمرانی فضای مجازی و فناوریهای نوظهور پیگیری شود به شرح ذیل است:

اصلاح مدل اقتصادی توسعه شبکه ملی اطلاعات یا اخذ عوارض خروج داده از کشور

مساله شبکه ملی اطلاعات به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پروژه‌های ملی در عرصه فضای مجازی به شمار می‌رود که دو سند شورای عالی فضای مجازی را در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۹ به خود اختصاص داده است. توسعه این شبکه به خودی خود نیاز به صرف هزینه‌های فراوانی دارد و مدل اقتصادی فعلی آن، فرایند توسعه این شبکه را پرهزینه‌تر و دشوارتر کرده است.

مهم‌ترین رکن مدل اقتصادی فعلی، تعرفه نپهم و یک‌سوم بهای شبکه ملی اطلاعات (برای پیام‌رسان‌های داخلی) است که با هدف تشویق مردم به استفاده از این شبکه به وجود آمد. با این حال، مدل مذکور تمایل ارائه‌دهندگان اینترنت (کارورهای ثابت و سیار) به استفاده از اینترنت بین‌الملل را نسبت به داخلی افزایش می‌دهد. با توجه به کسب درآمد دولت از فروش اینترنت به کاروران ثابت و سیار، تمایل دولت نیز به توسعه شبکه ملی اطلاعات کم خواهد بود و این توسعه صرفاً بر اساس اجبار قانونی یا دغدغه فردی انجام می‌شود.

ضرورت و اهمیت شبکه ملی اطلاعات یکی از راهبردی‌ترین اقدامات جمهوری اسلامی ایران در فضای مجازی است. به‌گونه‌ای که بیشترین فرصت را با کاهش تهدیدات در اختیار کشور قرار می‌دهد. اصلاح مدل اقتصادی شبکه ملی اطلاعات، علاوه بر افزایش انگیزه بازیگران اصلی آن (مردم، دولت و کاروران ثابت و سیار)، امکان سرمایه‌گذاری در موضوعات مختلف فضای مجازی را افزایش خواهد داد. همچنین اصلاح مدل اقتصادی، به‌جای تعامل‌های سلبی با ذی‌نفعان می‌توان سازوکارهای ایجابی فراوانی را در کشور بنا نهاد.

راهبرد پیشنهادی پیشنهاد می‌شود اقتصاد شبکه ملی اطلاعات به‌گونه‌ای باشد که از منظر مردم، تعرفه این شبکه نسبت به اینترنت بین‌الملل ارزان‌تر و از منظر کاروران ثابت و سیار در آمد حاصل شده از این شبکه نسبت به اینترنت بین‌الملل بیشتر باشد. به همین منظور، می‌توان عوارضی تحت عنوان «خروج داده از کشور» را به ازای ترافیک مصرفی کاربران از اینترنت بین‌الملل از کاروران ثابت و سیار اخذ و به ازای مصرف کاربران از شبکه ملی اطلاعات به عنوان تشویق به کاروران پرداخت کرد.

جایگزینی سیاست فعلی مسدودسازی اینترنت با سیاست‌های قیمتی

مساله دسترسی به محتوای سالم و جلوگیری از حضور مردم در بسترهای نامناسب فضای مجازی از جمله دغدغه‌های صحتیحی است که در کشور دنبال می‌شود. اقدامات صورت‌گرفته در این زمینه تا به امروز عمدتاً به‌صورت فنی انجام شده است. از آنجایی‌که انگیزه مردم برای حضور در سکوها و صفحات غیرمجاز خارجی کاهش نیافته است، راهکارهای فنی جایگزین برای عبور از مسدودسازی‌های نیز همواره در حال توسعه‌اند.

هرچه کشور از منظر فنی به‌صورت پیشرفته‌تر به مقابله با این ابزارها می‌پردازد، ابزارهای گریز حرفه‌ای تری راهی بازار می‌شوند و میزان کیفیت شبکه نیز کاهش می‌یابد. در حال حاضر شیوه مسدودسازی به‌صورت لیست سیاه است، به این معنی که آدرس‌های قرار گرفته در لیست سیاه مسدود می‌شوند که این لیست نیز روزیبه‌روز افزایش پیدا می‌کند؛ این شیوه مسدودسازی تأثیر منفی بر شبکه می‌گذارد و ضرورت دارد تغییر در نوع مسدودسازی صورت پذیرد.

ضرورت و اهمیت در ایران به دلیل رویکرد صرفاً فنی در مسدودسازی و به دلیل وجود تقاضا برای استفاده از سکوهای خارجی، ابزارهای گریز به‌وفور در اختیار مردم قرار داشته که آسیب‌های اجتماعی زیادی را نیز به همراه دارد. اصرار بر این رویکرد هزینه‌های زیاد مالی، نارضایتی مردم در استفاده از اینترنت، خروج مردم از زیرساخت‌های نظارت‌پذیر و تحت اشراف و… را افزایش می‌دهد. به همین منظور، تغییر رویکرد از نگاه صرفاً فنی می‌تواند کمک‌شایانی به اهداف مسدودسازی در کشور نماید.

راهبرد پیشنهادی پیشنهاد می‌شود لیستی از آدرس‌های پر کاربرد و مجاز به عنوان

لیست سفید تهیه‌شود که تعرفه استفاده مردم از این لیست معادل تعرفه فعلی اینترنت بین‌الملل باشد و موارد خارج از این لیست با تعرفه معادل میانگین قیمت اینترنت در دنیا عرضه شود. از این رو، تعرفه استفاده از فیلترشکن‌ها برای مردم افزایش چشمگیری خواهد داشت که در نهایت به خودتنظیم‌گری کاربران می‌انجامد. شایان‌ذکر است که بر اساس آمار موجود در مجمع جهانی مخابرات (ITU) در سال ۲۰۱۳ در زمینه قیمت اینترنت، ایران بر اساس شاخص توانایی قدرت خرید (PPP) جزو ۵ کشور ارزان‌دینا به حساب می‌آید.

انتشار عمومی API سامانه‌های دولت به منظور تسهیل تبادل داده در کشور

امروزه حکمرانی به کمک بهره‌گیری از داده‌ها یا اصطلاح «حکمرانی داده مبنا» دیگر یک انتخاب لوکس برای کشور نبوده و به ضرورتی برای تحقق حکمرانی بهینه و مطلوب، تبدیل شده است. بدون استفاده از داده‌ها، شناخت حکمران از مسائل و باالبع تصمیماتی که اتخاذ می‌کند از دقت، کیفیت و سرعت کافی برخوردار نبوده و برای کشور هزینه‌زا خواهد بود.

علاوه بر این، به منظور کاهش مشکلات کسب‌وکارها و افزایش مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی، دولت لازم است به ارائه خدمات آسان و با کیفیت روی بیاورد. در این دو مورد ذکر شده(حکمرانی داده‌مبنا و ارائه خدمات آسان و با کیفیت به مردم) نبود جریان داده کافی بین سامانه‌های دولتی و بین مردم و سامانه‌های دولتی مشاهده می‌شود که ایجاد این جریان داده در کشور ضرورت خواهد داشت.

ضرورت و اهمیت داده‌ها و جریان داده‌ای، سوخت حکمرانی داده‌مبنا هستند و بدون آن نمی‌توان حکمرانی مورد نظر تصور نمود. به همین دلیل لازم است، مواد موجود بر سر راه جریان داده رفع شود و داده‌ها میان بخش‌ها و سازمان‌های مختلف جریان یابد. تبادل داده، یکی از مصدایق جریان داده و اشتراک‌گذاری متقابل آن در ارائه خدمات اعم از حکمران، بخش خصوصی و مردم است.

این تبادل معمولاً مستلزم فرایندهای ساختارمند و تنظیم‌شده است که در آن داده‌های مبادله‌شده از قالب‌ها، قواعد و استانداردهای مورد توافق پیروی می‌کند تا از سازگاری و قابلیت همکاری اطمینان حاصل شود. یکی از ابزارهای کارآمد برای تبادل داده میان دو بخش یا سازمان استفاده از API است. استفاده از این ابزار، مزیت‌هایی چون ارائه خدمات بهتر، حرکت به سوی یکپارچه‌سازی دولت الکترونیک، امکان مدیریت بهینه، صرفه‌جویی در هزینه و زمان، در دسترس بودن داده‌ها، ادغام و پاک‌سازی داده‌ها و در مجموع افزایش بهره‌وری را به همراه خواهد داشت.

راهبرد پیشنهادی در راستای ایجاد جریان داده، پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های دولتی نسبت به انتشار عمومی API‌های سامانه‌های خود اقدام نمایند. این اقدام، علاوه بر ایجاد مشارکت بخش خصوصی در ارائه خدمات با کیفیت و جدید به مردم، می‌تواند گامی مهمی را در زمینه حرکت کشور به سوی یکپارچگی دولت الکترونیک بردارد و دولت را از مزایای ایجاد جریان داده در کشور بهره‌مند نماید.

حل چالش تنظیم‌گری فناوری‌های نوظهور با توسعه محیط‌های آزمون در بخش‌های مختلف

مساله فرایند پیدایش توسعه فناوری‌های نوظهور تا به حدی سریع شده است که می‌تواند کشورها دچار فاگ‌لگتیب نماید. در سالیان اخیر، رویکرد به فناوری‌ها عموماً تک‌سویه بوده است؛ به این معنا که یا تهدیدانگاری و یا فرصت‌انگاری صرف به آن‌ها نگریسته شده است.

سیاسی

۹ فرمان دیجیتال؛ پیشنهادی برای رئیس جمهور نهم

▪ **شبکه ملی اطلاعات به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پروژه‌های ملی در عرصه فضای مجازی به شمار می‌رود که دو سند شورای عالی فضای مجازی را در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۹ به خود اختصاص داده است. توسعه این شبکه به خودی خود نیاز به صرف هزینه‌های فراوانی دارد و مدل اقتصادی فعلی آن، فرایند توسعه این شبکه را پرهزینه‌تر و دشوارتر کرده است.**

به عبارتی دیگر گروهی که تنها نگاه تهدیدانگارانه به فناوری‌های نوظهور دارند، همواره تلاش در ممانعت به حضور آن می‌نمایند و افرادی که نگاه فرصت‌انگاره صرف به آن‌ها دارند، بی‌هیچ تأملی نسبت به عواقب آن و راه‌حل‌های مواجهه با آن، تلاش می‌کنند این فناوری در کشور توسعه پیدا کند.

نگرش پدیده‌محور رویکردی است که مبتوان آن را جایگزین دو رویکرد افراطی و تفریطی فوق نمود تا حداکثر استفاده از این پدیده در عین دفع حداکثری مضرات آن در کشور رقم بخورد.

ضرورت و اهمیت امروزه فناوری‌های نوظهور با سرعت بیشتری نسبت به گذشته ظهور می‌کنند. دستیابی به این فناوری‌ها از آنجاکه می‌تواند قدرت کشور را افزایش دهد، ضرورت خواهد داشت. در اختیار نداشتن

در ایران به دلیل رویکرد صرفاً فنی، می‌تواند کمک شایانی به اهداف مسدودسازی در کشور نماید.
در ایران به دلیل رویکرد صرفاً فنی، می‌تواند کمک شایانی به اهداف مسدودسازی در کشور نماید.
در ایران به دلیل رویکرد صرفاً فنی، می‌تواند کمک شایانی به اهداف مسدودسازی در کشور نماید.
در ایران به دلیل رویکرد صرفاً فنی، می‌تواند کمک شایانی به اهداف مسدودسازی در کشور نماید.

این فناوری‌ها حتی می‌تواند زمین بازی کشور را برهم زند و قدرت حکمرانی را دچار اختلال جدی کند. از آنجایی‌که این فناوری‌ها به‌اندازه کافی شناخته شده نیست، اقدام عجولانه برای مواجهه با آن می‌تواند تهدیدافزایا فرصت‌سوز باشد. به همین منظور، شناخت این فناوری‌ها مهم‌ترین رکن در تصمیم‌گیری در این زمینه هستند.

راهبرد پیشنهادی گام اول و مهم‌ترین گام سیاست‌گذاری در مورد هر فناوری ظهور، آگاهی یافتن از ماهیت آن است که مشاهده کارکرد، منافع و مضرات و نحوه حکمرانی‌پذیری آن را شامل می‌شود. در همین راستا، پیشنهاد می‌شود که کشور محیط آزمون‌رادر برای مواجهه با هر فناوری نوظهور را در بخش‌های مختلف مرتبط با هر فناوری ایجاد نماید.

اقتصاد دیجیتال به‌عنوان پدیده‌ای نوظهور به‌صورت مستمر با چالش‌های حکمرانی مواجه بوده است. بخش عمده این چالش‌ها به رویکرد تهدیدانگارانه برخی افراد و نهادها در مواجهه با پدیده‌های فناورانه باز می‌گردد که بر این مبنا، راهکار رفع نگرانی‌های احتمالی را مدخله مستقیم و بعضاً مخرب می‌پذیرند.

محیط آزمون، به معنای اجازه فعالیت محدود به شرکت‌های فعال در زمینه فناوری‌های نوظهور تحت نظارت یک نهاد است تا دولت نسبت به فعالیت بازیگران، نحوه کارکرد فناوری، مزایا و معایب و همچنین نحوه تنظیم‌گری آن آگاه شود و در ادامه با آگاهی کامل به مواجهه با این فناوری در کشور پردازد.

توسعه زیست‌بوم هوش مصنوعی با اجرای پروژه‌های زودبازده و کاربردی توسط دستگاه‌های دولتی

مساله از هوش مصنوعی به‌عنوان مهم‌ترین فناوری حال حاضر در دنیا یاد می‌شود که می‌تواند تغییرات مهمی را در زندگی مردم و حکمرانی کشورها ایجاد نماید. چین و آمریکا

شگرفی در حوزه‌های کسب‌وکاری شده‌اند. با گسترش این سکوها، ترتیبات موجود در میان نقش آفرینان دستخوش تغییرات اساسی بوده و ضرورت استقرار ترتیبات جدیدی را بر برای مواجهه با وضعیت نوظهور بیش‌ازپیش نموده است.

سرعت انتشار و گسترش استفاده از سکوهای دیجیتال و توسعه آن‌ها در سال‌های اخیر، دغدغه‌های مختلفی را برای دولت‌ها پدید آورده است. خلأ قوانین مشخص در این زمینه، باعث شکل‌گیری مشکلات متعدد بوده است و همین موضوع، قانون‌گذاری در این حوزه را اجتناب‌ناپذیر نموده است. یکی از مهم‌ترین مسائل موجود در زمینه فعالیت سکوهای دیجیتال، عدم تعیین حدود مسئولیت آن‌ها است. امری که منجر به بروز چالش‌های متعدد سکوها در زمینه رفتار کاربران و برخورد‌های سلیقه‌ای نهادهای نظارتی شده است.

ضرورت و اهمیت سال‌هاست که اقتصاد دیجیتال به‌عنوان پیشران اقتصادی در کشورهای پیشرو نقش آفرینی می‌کند. سهم اقتصاد دیجیتال در حدود ۳۰ درصد از اقتصاد برخی کشورها همچون ایالات متحده و چین محاسبه می‌شود. و شرکت‌های فعال در این حوزه، در رتبه‌بندی ارزشمندترین شرکت‌های جهان از شرکت‌های با سابقه‌ای نقعی پیشی گرفته‌اند.

اقتصاد دیجیتال در سالیان اخیر در ایران نیز به‌عنوان یکی از معدود بخش‌های اقتصادی، رشد مستمر سالیانه را شاهد بوده و بر اساس آمارها سهمی در حدود ۸ درصد از تولید ناخالص ملی را دارا است. چالش‌های مستمر سکوها به‌عنوان بازیگران اصلی این حوزه با دولت، مانع از ادامه مسیر توسعه این فناوری در ایران خواهد بود؛ لذا حل این مسئله در مسیر پیشرفت اقتصاد دیجیتال ایران ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

راهبرد پیشنهادی در راستای جلوگیری از نظارت سلیقه‌ای و تسهیل بستر توسعه کسب‌وکارهای مجازی، «چارچوب مسئولیت حقوقی سکوهای داخلی» بر اساس نقش واسطه‌ای آن‌ها تعیین می‌گردد؛ به‌نحوی‌که سکوها مکلف خواهند بود تا اقدامات معین جهت شناسایی و جلوگیری از فعالیت مجرمانه کاربران را فراهم نمایند. بر این اساس هر گونه تخلف خارج از حدود مشخص شده بر عهده سکو نیست و بر اساس سایر قوانین موجود، با کاربران متخلف برخورد خواهد شد.

پیاده‌سازی ابزارهای نوین در نظام پرداخت به منظور توسعه تجارت الکترونیکی امن

مساله رشد تجارت الکترونیک در دهه‌های اخیر حاصل از مواجهه عمومی با آن در قامت یکی از اولین شئون اقتصاد دیجیتال بوده است. این مفهوم که فراگیری سکوهای نسبت به سایر بخش‌های اقتصاد دیجیتال داشته، از بدو شکل‌گیری با چالش‌هایی همچون عدم شناخت طرفین معامله نسبت به یکدیگر، کلاهبرداری و صحت کالای ارسالی مواجه بوده است. بر این‌اساس یکی از دغدغه‌های اصلی توسعه تجارت الکترونیک افزایش امنیت معاملات در نظر گرفته می‌شود. در ایران متولی تجارت الکترونیک (وزارت صمت) راهکار ایجاد امنیت در این حوزه را اجباری کردن نماد اعتماد الکترونیک (اینماد) دانست. لیکن این فرایند توانست پاسخ مناسبی به دغدغه موردنظر باشد و تنها به مشکل آفرینی در مسیر کسب‌وکارهای سالم مجازی منجر شد.

ضرورت و اهمیت تجارت الکترونیک به‌عنوان یکی از ابعاد اصلی اقتصاد دیجیتال نقش به‌سزایی در توسعه و رشد این مفهوم در تجارت الکترونیک در ایران در پنج سال اخیر بیش از ۲۵ برابر رشد داشته و تعداد معاملات تجارت الکترونیک از ۱٫۶ میلیارد در سال ۱۳۹۸ به ۳٫۹ میلیارد معامله در سال